

Mennesker møder mennesker i Danmarks smukkeste kommune

RAMMEN OM ET SMUKT LIV

Arkitekturpolitik for
Skanderborg Kommune

Skanderborg
Kommune

Indhold

FORORD	3
VISION	4
Mennesker møder mennesker i Danmarks smukkeste kommune	
Kvalitet er en fælles opgave	
HVAD ER ARKITEKTUR?	6
Arkitektur er rammen om vores liv	
TRE TEMAER, der favner kvalitet	9
1 Stedet og helheden	10
Stedsforståelse handler om identitet	
Mennesker møder mennesker - i en menneskelig skala	
2 Livskvalitet og byliv	14
Arkitekturen skaber rum for liv - ude og inde	
Byens rum er skelettet	
Byrum er vores fælles dagligstue	
Bygninger danner væggene	
3 Arven forpligter	24
EN TVÆRGÅENDE FORUDSÆTNING	26
Vi bygger selvfølgelig bæredygtigt og klimavenligt	
DIALOG ER BASIS	28
Hvordan skaber vi kvalitet sammen?	

Fotos:

Side 20 - fotograf Per Bille

Øvrige fotos - Skanderborg Kommune

Forsidefoto: Boligfællesskabet Balancen, Ry

Forord

Skanderborg Kommune har de senere år oplevet en stor befolkningstilvækst. Ikke mindst har mange yngre familier har fået øje på de store kvaliteter, kommunen byder på - en fantastisk natur, en central placering i Jylland med god infrastruktur og mange gode arbejdspladser.

Det er en meget positiv udvikling. Det betyder, at byomdannelse og nybyggeri går rigtig stærkt - både i privat og kommunalt regi. Og både i Skanderborg og i de mindre byer.

De fysiske rammer ændrer sig dermed og mange oplever, at deres daglige liv påvirkes. Derfor er det vigtigt for Byrådet, at have fokus på kvalitet og helhed i byudviklingen. Vi skal skabe ny værdi med byudviklingen og samtidig skal der værnes om den eksisterende værdi i kulturhistorien, naturen og landskabet.

Den aktuelle dagsorden for klima og bæredygtighed er selvfølgelig overliggelsen for udviklingen af vores sted.

Vi vil være Danmarks smukkeste kommune - hvor mennesker møder mennesker.

Derfor har vi brug for en arkitekturpolitik.

*Venlig hilsen
Frands Fischer, borgmester
Oktober 2024*

Skanderborg
Kommune

Mennesker møder mennesker - i Danmarks smukkeste kommune

Byrådet ønsker at arbejde for en kommune, som på alle måder er smuk.

Det handler ikke kun om at være æstetisk smuk, men også om at være smuk i overført betydning - at være en kommune, hvor man kan leve et godt liv og udvikle sig som menneske i fællesskab med andre.

Med arkitekturpolitikken vil vi styrke de fysiske rammer for livskvalitet og en smuk kommune - på en måde, der støtter den grønne omstilling.

Byudvikling skal skabe værdi

I Skanderborg har vi store ambitioner. Byrådets vision er, at "Mennesker møder mennesker i Danmarks smukkeste kommune".

En ambitiøs politik for arkitektonisk kvalitet er et skridt på vejen til at opfylde visionen. Fysiske rammer med kvalitet understøtter nemlig i høj grad Byrådets grundlæggende ønske om at skabe livskvalitet, sundhed og en smuk kommune.

Kultur for dialog og samarbejde

Med denne arkitekturpolitik vil vi styrke samarbejdet med alle, der tager del i kommunens fysiske udvikling - udviklere, bygherrer, brugere, borgere og fagfolk.

Målet er, at skabe en kultur omkring kommunens udvikling, hvor omhu, tværfaglighed og samarbejde er i fokus. Vi vil gennem dialog skabe fysiske rammer, som gennem form, æstetik, funktion og bæredygtighed skaber livskvalitet.

Byrådet går forrest

Byrådet spiller som bygherre en stor rolle i arbejdet med kommunens arkitektoniske rammer: store og små byudviklingsprojekter, skole- og institutionsbyggeri, byrum, veje osv. Her vil Byrådet derfor gå forrest for at leve op til Arkitekturpolitikens ambitioner om både en konstruktiv proces og et resultat med kvalitet.

Desuden optræder Byrådet som grundsælger. I salgssituationer er der mulighed for også at sætte fokus på at skabe arkitektonisk kvalitet i kommende projekter.

Endelig har Byrådet en vigtig rolle som myndighed. Det giver mulighed for, gennem planlægning efter planloven eller gennem anden myndighedsudøvelse, at styrke dialog og understøtte kvalitet.

Kvalitet er en fælles opgave, som giver fælles værdi

I arkitekturpolitikken bruger Byrådet "vi". Det gør vi, fordi Byrådet vil gå forrest, men også fordi kvalitet er en fælles opgave, som vi alle må bidrage til.

For at det skal lykkes, må udviklere, bygherrer, borgere og politikere arbejde mod samme mål - nemlig arkitektonisk kvalitet og livsværdi.

Ikke alt kan lade sig gøre, men vi er forpligtede til sammen at søge det bedste og have store ambitioner hver gang.

Åben og konstruktiv dialog

Arkitekturpolitikken er Byrådets grundlag for at arbejde med arkitektonisk kvalitet. Det vigtigste værktøj til god byudvikling og god arkitektur er en åben og konstruktiv dialog.

Dialogen starter helt fra udviklers og bygherres første tanker og ønsker om bygge- og byudviklingsprojekter. Den inddrager alle parter - udviklere, bygherrer, myndigheder, fagrådgivere, brugere og borgere.

Vi har ambitioner for alle typer af projekter og derfor er dialogen vigtig:

- for store og små - bygninger og anlæg
- i store og små byer - på landet
- i landskabet og naturen
- for boliger, erhverv, institutioner m.m.
- i byrum, veje og infrastruktur

Kvalitet betaler sig for alle parter

At gøre sig umage og skabe arkitektonisk kvalitet er en investering i fremtiden, som betaler sig for alle parter i kommunens udvikling. Det gælder økonomisk, socialt, miljømæssigt osv.

Den langsigtede værdi af omgivelser med arkitektonisk kvalitet er smuk natur og smukke byer med bygninger, der bevarer sin funktionalitet. Bygherrer og udviklere sikres varig økonomisk bæredygtighed og værdi. Det giver højere ejendomsværdier, investeringssikkerhed og stabilitet. *)

Større kvalitet behøver ikke nødvendigvis at være dyre. Det handler ofte om omtanke, den rette rådgivning og beslutninger i den rigtige rækkefølge. Og god kvalitet i f.eks. materialer holder sin værdi på den lange bane.

*) Danske Arkitektvirksomheder har undersøgt og udarbejdet et værktøj til beregning af værdiskabelsen i byggeri med kvalitet - www.danskeark.dk

HVAD ER ARKITEKTUR?

Arkitektur er rammen om vores liv

Arkitekturen rummer alle de fysiske omgivelser, som omgiver os og som indvirker på vores liv og dagligdag:

**BYER,
BYGNINGER,
BYRUM,
LANDSKABER**

Hvad er god arkitektur?

- *God arkitektur handler grundlæggende om kvalitet - i form, funktion og bæredygtighed.*
- *God arkitektur handler ikke om smag og behag, stil og mode, dyrt eller billigt, men om at arkitekturen forholder sig til det sted, hvor den placeres, og til dens brugere. Den tilpasser sig, eller bevidst og med sans for helhed og kvalitet, udfører den omgivelserne i form, materialer og farver.*
- *God arkitektur er ikke en entydig og absolut størrelse. En bygning kan være god arkitektur i én sammenhæng og i én by, men ikke være det et andet sted.*

Hvad med æstetikken?

Æstetik udgør en stor del af arkitektonisk kvalitet, men er ikke det eneste afgørende. Med vores definition af god arkitektur, ønsker vi at flytte vurderingen af et projekts kvaliteter fra udelukkende at handle om udseendet til at handle om helheden.

Hvis dialogen om god arkitektur får for stort fokus på udseende og æstetik, er der risiko for, at den bliver forsimplet. Hvad man synes er smukt eller grimt afhænger i høj grad af personlig smag og modens idealer. Men hvad der er god arkitektur vurderes ud fra faglige kriterier og samlede analyser af alt det, der er indeholdt i Arkitekturpolitikken.

I Højvangen i Skanderborg er der gennemført et omfattende renoveringsarbejde, som omfatter bl.a. facader og udearealer. Boligbebyggelsen fremstår nu grøn, åben og imødekommende, og med nyindrettede fællesfaciliteter i uderummene.

Det er et projekt, som byder ind med kvalitet på alle tre temaer.

TEMAER

Tre temaer, der favner arkitektonisk kvalitet

De tre overordnede temaer er gennemgående i vores ønske om arkitektonisk kvalitet - fra store byggerier til små byrumsprojekter.

Temaerne rummer de forskellige niveauer i et projekt - fra indpasning i helheden til detaljerne i bygninger eller byrum.

Temaerne beskriver mere specifikt, hvad vi vil sætte fokus på i vores fælles opgave for at skabe varig arkitektonisk kvalitet. Samtidig er de et skridt i retning af at skabe fælles forståelse af og et fælles sprog for arkitektonisk kvalitet.

1 Stedet og helheden

- God arkitektur forholder sig til det sted, hvor den udføres

2 Livskvalitet og byliv

- Vi vil skabe livskvalitet og byliv i vores fysiske miljøer

3 Natur, landskab og kulturhistorie

- Vores unikke natur og fælles kulturarv er grundlaget

1 Stedet og helheden

Stedsforståelse handler om identitet

Ethvert projekt placeres et sted - i en by, i et landskab, i et kvarter - og under alle omstændigheder i en sammenhæng med noget andet, så der skabes en helhed.

Det er helt afgørende, at et projekt forholder sig analyserende og åbent til det konkrete sted og den helhed, hvori det indgår.

Derfor vil vi basere projektdialogen på at skabe en fælles stedsforståelse.

*Kunst bidrager til
at skabe identitet
- som her ved gymnasiet.*

Et sted, hvor der er godt at være

Vi kender alle fornemmelsen af at være et sted - ude eller inde - hvor det føles godt at være. Eller modsat - at det føles ubehageligt at være. Det kan være svært at sætte ord på. Sanselighed og herlighedsværdi er nogle af de begreber, som er i spil.

Der er brug for et fælles sprog for arkitektonisk kvalitet for at sikre fælles forståelse af et steds og et nyt projekts identitet og værdier.

Det skal vi sammen øve os i - borgere, fagpersoner, bygherrer, udviklere og Byrådet. Både den faglige analyse og den personlige oplevelse af værdierne på et konkret sted har betydning for afvejning af værdier og potentialer.

Vestergadekvarteret i Skanderborg er et smukt eksempel på et bevaringsværdigt kulturmiljø, der udgør en visuel og funktionel helhed med stor arkitektonisk kvalitet.

Bebyggelsen er opført 1950'erne og består af både rækkehuse, fritliggende boliger og etageboliger - alle opført i røde tegl med hvide vinduer og i det samme formsprog.

Vision for stedet og dets kvaliteter

Et par af de første spørgsmål, der vil blive stillet til udviklere af et nyt projekt, er: Hvad er jeres vision for dette projekt? Hvad vil I bidrage med - til kommunen, byen, bylivet? Både fysisk, funktionelt og visuelt?

Og for at kunne svare på det, er det nødvendigt at sætte sig ind i det konkrete sted, hvor projektet placeres - både i den store sammenhæng og i den lille skala.

- Hvilken identitet og hvilke kvaliteter findes allerede - og hvilke kan bevares og udvikles?
- Hvilke vil forsvinde og hvilke nye vil projektet tilføre?

Dette er et helt nødvendigt grundlag for at udvikle kvaliteten i et projekt, og det kræver indlevelse, bruger-/borgerinddragelse, registreringer, analyser m.v.

Helhedstænkning styrker kvaliteten

Uanset om det handler om udvikling af små byrumsprojekter, infrastruktur, store byggerier eller andre typer arkitektur, er helhedstilgangen en nødvendig base for et godt projekt. Vi kan ikke nøjes med at kigge på kvaliteten af den enkelte bygning, det enkelte byrum osv.

Et projekts kvalitet handler om bygningsfacader, beplantning osv., men også om meget mere, der tilsammen skal danne den helhed, som er målet.

Det gælder byggeprojekter i Skanderborg midtby og andre byer, hvor hele byens struktur og identitet ofte er i spil ved nybyggerier. Ligeledes ved projekter, der griber ind i landskab og natur.

Mennesker møder mennesker - i en menneskelig skala

Et niveauspring optages af en smukt formet stålplade, og bliver samtidig til en bæk. Et godt eksempel fra friarealer ved Gymnaset, hvor design og helhed i den helt nære skala skaber fin arkitektur.

Byer og landskaber opleves i øjenhøjde

Kun undtagelsesvis står vi på toppen af et højhus eller på Himmelbjerget og betragter omgivelserne. Vi er oftest i øjenhøjde med verden omkring os. Derfor er det afgørende, at vi udvikler byer og landskaber med mennesker som udgangspunkt.

Det er mennesker, der skal leve, bo og færdes i de bygninger og byrum, som skabes. Og mennesker oplever i øjenhøjde.

Skala og proportioner for mennesker

Mennesker og menneskers behov er i centrum for arbejdet med sammenhænge, byens skala og bygningers proportioner. Udviklingsprojekter skal passe til de mennesker, der færdes i og omkring dem. Ikke mindst når vi fortætter og bygger højt.

Højde og bebyggelsesprocenter siger ikke entydigt noget om stedets eller bygningens kvalitet for menneskers ophold og livsværdi. En dybere analyse af projektets bygninger, anlæg og byrum er derfor en vigtig forudsætning.

I Skanderborg Bakker skaber etagebyggeri og tæt-lav byggeri en fin helhed i grønne omgivelser

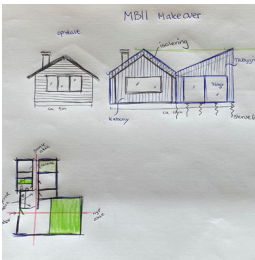
Rækkehuse i Skanderborg Bakker på en stille boligvej.

Et lille ældre sommerhus af træ uden isolering ville mange rive ned for i stedet at opføre et moderne velisoleret og større sommerhus.

Men her har bygherren haft andre visioner – dels et ønske om at huske og bevare historien i huset, dels et ønske om at genbruge så meget som muligt for at spare på nye ressourcer og endelig et ønske om at anvende gode, men billige materialer som med god detaljering gives højere kvalitet.

Bygningspræmieret i 2023.

Arkitekturen skaber rum for liv - ude og inde

Arkitekturen skaber de rum, som vores liv udspiller sig i - når vi er alene, når vi er sammen i fællesskaber og familier, når vi er på arbejde, når vi er i skole, når vi deltager i det offentlige liv osv.

Arkitektonisk kvalitet understøtter livskvalitet, sundhed og en smuk kommune.

Plads til fællesskaber og til den enkelte

Når den arkitektoniske kvalitet lykkes, opleves vores byer og steder som sammenhængende og mangfoldige: som et godt fysisk udgangspunkt for at vi trives. Det gælder både i bymidter, landsbyer, landskaber, boligområder, erhvervsområder osv.

Trods forskellige funktioner og forskellige brugsmønstre, handler det grundlæggende om samme behov for livskvalitet.

Tænk byrum og byliv før bygninger

Når vi skal skabe helstøbte projekter, er det afgørende, at byrum og byliv bearbejdes med samme omhu som bygninger.

Oftest giver det værdi til projektet at starte med udvikling og disponering af byrummene, og lade bygningerne følge byrummenes struktur. På den måde undgås f.eks. restarealer, som blot er blevet tilovers mellem bygningerne

I nogle tilfælde - især større byudviklingsprojekter - vil midlertidige byrum og aktiviteter kunne kickstarte bydelen og dermed straks give værdi til byens liv. Samtidig er midlertidighed en god mulighed for at afprøve kreative løsninger, som kan bruges i udviklingen af slutprojektet eller direkte videreføres i det færdige område.

Bygningskomplekset, som udgør Skanderborg Gymnasium, er meget karakteristisk for sin tid. Brutalisme kalder vi det og der er tale om store kraftfulde volumener, som signalerer styrke og stabilitet.

Dette bygningsudtryk ligger langt fra den byggestil, som er fremherskende i dag. På grund af den sikre formgivning, funktionalitet og holdbare materialer, står gymnasiet som et af de værdifulde arkitektoniske værker i Skanderborg.

Arkitektur er også æstetik

Det enkelte projekt påvirker sine omgivelser - positivt eller negativt. Smukke bygninger giver til omgivelserne og grimme bygninger tager fra sine omgivelser - så enkelt er det.

I processen skal vi derfor huske indimellem at træde tre skridt tilbage og overveje, om vi lykkes med også at skabe en æstetisk oplevelse af bygninger og byrum.

Djævelen findes nogle gange i detaljen

Detaljerne i et projekt kan synes uvedkommende i forbindelse med starten af projektudviklingen og planlægningen, men det giver god mening tidligt at starte dialogen om de gode detaljer, der skaber identitet og helhed.

Byens rum er skelettet

Byrummene binder byen sammen og skaber rum til både det helt private ophold og til det fælles offentlige byliv.

Og det vi kalder byrum er ikke kun torve og pladser, men også alt det andet mellem husene: gader og boligveje, p-pladser og bagsider, parker og haver osv.

Tilsammen skal de skabe sammenhæng og forbindelser.

Byens struktur skabes af byrum

Ofte vil man sige, at det er bygninger, der skaber strukturer. Men i stor udstrækning er det alt det, der er mellem bygningerne, som skaber den oplevede struktur, når vi færdes i byen, kvarteret, boligområdet.

Hvis vi formår at skabe gode oplevelsesrige og funktionelle byrum, vil de være styrende for den arkitektoniske kvalitet. Bygningerne er vigtige, men spiller ikke nødvendigvis den afgørende rolle, som de typisk tillægges.

Torvet i Galten er samlingspunkt i byen - med belægnings og beplantning, der giver sammenhæng. Og de sommerlige blomster på parkeringsdelen giver parkerede biler modspil.

Smukke butiksfacader og kantzoner skaber grundlag for byliv.

Levende byrum til mennesker

Byrum har mange forskellige funktioner, men et fællestræk er gennemgående - de skal bruges af mennesker.

De menneskelige behov og den menneskelige skala skal prioriteres i udformningen af byens rum. Derved skabes både trygge og funktionelle byrum .

Eksempelvis afvikler byens overordnede gadenet meget og tung trafik, men samtidig skal cyklister og fodgængerne kunnes færdes på de samme veje. Det er derfor af stor betydning, at byrummene udformes, så de kan rumme begge dele. Dels ud fra et trafikikkerhedsmæssigt synspunkt, men i høj grad også for at byrummene er rare og oplevelsesrige at færdes i for gående og cyklende.

I en anden ende af skalaen spiller ligeledes det helt nære mikroklima med vind/læ, sol/skygge osv. en afgørende rolle for lysten til at opholde sig og færdes i et byrum.

Også byrum på landet

Byrum findes ikke kun i de store byer. I landsbyerne og de mindre byer findes byrum i form af gader og torve, idrætsarealer, mødesteder ved butikken og skolen, kirkegården osv.

Her skal byrummene tænkes og udformes med stor omhu og sans for det liv, der er på det konkrete sted. Disse byrum bruges ofte af få mennesker i dagligdagen, men behovet for attraktive opholds- og aktivitetsrum er det samme.

Hverdagen er udgangspunktet

Byens rum skal indrettes og udformes efter byens hverdagsliv. Det skal opleves trygt og enkelt at handle, at kunne finde et sted til ophold, leg, til at parkere cyklen osv.

Men der skal også kunne holdes fest i byens rum. Det er to ønsker, der kan være modstridende og derfor kræver omhyggelighed i udformningen.

Værdiparken i Ry et godt eksempel på et såkaldt "hverdagsarkitektur" - et stilfærdigt byrum, som rummer en vigtig funktion og hvor mange færdes. Her er affaldshåndteringen ikke blot et teknisk anlæg, men et imødekommende byrum. Og samtidig er der tænkt bæredygtigt i valg af genbrugsmaterialer og genanvendelige materialer.

Arkitekturpræmieret i 2022.

Byrum er vores fælles dagligstue

*De uformelle mødesteder i byen -
som her det ugentlige marked ved
Mindet - bidrager til byens liv.*

Indretning og møblering

Ligesom i vores boliger, er indretning og møblering af byrummene vigtige elementer, der afgør brugen af rummet. Der skal vælges gulve i form af belægninger, møbler i form af bænke, affaldskurve, cykelstativer osv., belysning og planter. Alt sammen skal det give en funktionel og smuk ramme om bylivet.

Det gælder ikke kun de centrale byrum i bymidterne, men også byrum i erhvervsområder, skolegårde, parkeringspladser osv., hvor mange mennesker færdes og hvor vi bruger en stor del af vores liv.

Parkeringspladsen er ofte det byrum, som byder gæster til byen velkommen og skal have stor opmærksomhed.

Denne ved Dagmar Centret i Skanderborg rummer nedtonede p-pladser i sammenhæng med masser af grønt og gode oplevelsmuligheder.

Fokusemner:

- **Tilgængelighed for alle**

Byrum udformes ofte med udgangspunkt i "almindelige voksne", men "alle" skal tages helt bogstaveligt. Vi skal huske personer med funktionsnedsættelse, børn, gamle osv. Ledelinjer, niveaufri adgange osv. skal indpasses i byrummene fra starten, så de bliver en naturlig del af rummet.

- **Grønne og blå kvaliteter**

Det er velkendt, at grønne omgivelser og nærhed til vand har betydning for menneskers trivsel. Begge dele har vi heldigvis masser af i Skanderborg Kommune. Til trods for det, er det af stor betydning, at der også skabes grønne åndehuller i vores byer og boligområder.

- **Biodiversitet**

Biodiversitet i byerne skaber ikke kun gode levesteder for dyr og planter, men i særdeleshed også for mennesker. Derfor skal vi konsekvent arbejde med at styrke biodiversiteten i nye projekter og byomdannelse.

- **Kantzoner**

Kantzoner, hvor bygninger møder byrum og mennesker færdes, kræver særligt omhu. Ikke mindst omkring boliger i stuetager, som placeres i terræn mod helt offentlige gader og torve. Det skal også være attraktivt at bo i stueetagen.

- **Kunst og kultur**

Byrum, som er skabt med kunst og til kulturliv beriger bylivet. Kunstværker i byrummene giver værdifulde hverdagsoplevelser - og især kunst skabt sammen med byrummene giver identitet til stedet. Byrum som ramme om kulturoplevelser - teater, dans, musik, idræt osv. - er et væsentlig bidrag til et smukt liv.

- **God klimatilpasning giver værdi**

Fremtiden byder bl.a. på større og større mængder regnvand, som skal håndteres, så det giver værdi til omgivelserne. Temperaturen stiger og der er brug for f.eks. flere træer i byens rum for at undgå overophedning. Klimatilpasningen skal bruges til at skabe aktive udemiljøer, oplevelser i boligområderne og interessante byrum.

Bygninger danner væggene

Bygninger er grundlæggende ”byggeklodser”, som skaber 3-dimensionelle strukturer i byerne.

Forskellige bygningsstrukturer, bygningstypologier og bygningsformer påvirker bylivet på forskellig måde og det er afgørende for bykvaliteten, at der vælges bevidst.

Vi skal bygge kvalitet for mennesker og for fremtiden.

Kvalitet kan se ud på mange måder

Arkitektonisk kvalitet findes i mange former og der findes ikke en facitliste at læne sig op ad. Vi skal have fokus på, at projekter har en sikker tilgang til både sit funktionelle indhold, klima og bæredygtighed og til æstetik.

Projektdialogen må gå bag om stilarter og mode i bygningskulturen, og i stedet forholde sig helt konkret til formålet og stedet. Og arkitektonisk kvalitet behøver ikke ”råbe højt”.

”Bevar eller forklar” er fremtiden

Den helt nødvendige omstilling til en bæredygtig og klimavenlig udvikling på alle niveauer betyder, at eksisterende bygninger i langt højere grad end tidligere skal omdannes og genanvendes. Et grundlæggende spørgsmål i kvalitetsdialogen er derfor, om der findes eksisterende bygninger, som kan genanvendes eller om der er vægtige grunde til at fjerne dem.

Et beskedent lille hus fra 1783 i Ry, som er nænsomt renoveret udvendigt og totalt transformeret til en moderne bolig indvendigt. Derved er et hus reddet fra nedrivning og i stedet blevet en smuk forening af historie og nutidig æstetik og funktion.

Arkitekturpræmieret i 2022.

Tættere og højere med særlig omhu

Høje huse eller tætbyggede huse kan være passende på særlige steder - ikke mindst set i lyset af klimakrisens behov for at fortætte og bygge videre på allerede eksisterende bymiljøer.

Men tætte og høje huse kræver, at vi virkelig gør os umage med at skabe kvalitet for de kommende beboere og brugere. Lys, luft og privathed er stadig grundlæggende boligværdier og samtidig skal der skabes grundlag for et godt naboskab.

Høje bygninger påvirker omgivelserne i særlig grad, og derfor er æstetik, proportioner og skala sammen med mikroklima og vindforhold emner, vi vægter højt.

Samme omhyggelighed skal lægges i tætte lave boliger på små grunde, hvor manglende privathed og mangel på lys også kan føre til dårlig boligkvalitet.

Istandsættelse af historiske bygninger behøver ikke at blive et "museum".

Med stor forståelse for både historiske detaljer og byggeteknik er facaden på denne gamle gård bevaret, men åbnet, så der er skabt særegne og lyse rum i boligen.

Denne bolig i Skanderborg var oprindelig i ét plan. Ejeren har med mod og respekt bygget videre på det oprindelige hus ved at tilføje areal i en førstesal. Det har givet en nutidig bolig, uden at det eksisterende hus er nedrevet.

2 Livskvalitet og byliv

Det tidligere mejeri i Alken er omdannet til et fælles kulturhus, som på foreningsbasis drives af lokale kræfter. Her findes aktivitetslokaler, en bager/købmand mm. Det er godt eksempel på, at omdannelse af gamle bygninger giver en ny arkitektur.

Stedet blev arkitekturpræmieret i 2022 med denne begrundelse: "Præmieringsudvalget vælger at give en Arkitekturpris til skønheden i fællesskabets energi, udholdenhed og kreativitet som skaber social bæredygtighed i et af Skanderborg Kommunes små bysamfund."

En ny arkitektonisk æstetik

Den grønne omstilling til en bæredygtig kultur for byggeri og anlæg betyder, at der er brug for at udvikle en ny æstetisk kultur i arbejdet med arkitektur.

Det er ikke længere tilstrækkeligt, at arkitekturen er funktionel og smuk - det er helt afgørende, at den lever op til krav om bæredygtighed. Det betyder nye materialer, nye måder at bruge materialer på, genbrug og ikke mindst bevaring og omdannelse af eksisterende byggeri.

"Smuk" arkitektur kan derfor også være f.eks. en gammel industribygning, som er omdannet til nyt formål og derfor hører til den mest klimavenlige kategori af bygge- og anlægsprojekter.

Bofællesskabet "Balancen" i Ry indeholder 33 relativt små boliger for beboere +50 - suppleret med gode fællesfaciliteter.

Arkitekterne har bearbejdet de små boliger med udnyttelse af den fulde højde under de skrå tagformer og med smukke højsiddende dagslysindfald, som tilfører boligen en oplevelse af stor rumlighed.

Bebyggelsen er DGNB Diamant certificeret. Trækonstruktioner og udvendig beklædning af træ, suppleret med markante facader på fælleshusene beklædt med genbrugs pandeplader af patineret stål, udtrykker ønsket om at minimere.

Arkitekturpræmieret i 2022

Gode boliger skaber livskvalitet

Boligen er det sted, hvor mange mennesker opholder sig allermest, og hvor oplevelsen af livskvalitet i form af velvære, tryghed, adgang til udeliv osv. derfor er særlig vigtig.

Derfor har vi fokus på:

Lys og luft

Boliger med lys og luft er en menneskeret. Det var derfor med god grund, at karréer med baghuse i 1970'erne blev sanerede og der blev gjort plads til både lyse boliger og fælles gårdrum. I dag er stor husdybde, tæt byggeri og ensidige boliger i nye etageboliger væsentlige udfordringer i sikringen af både lys og luft i den enkelte bolig.

Indblik og udsyn

Det kræver omhyggelig bearbejdning at give boliger et godt lys og udsyn uden at skabe indblik - ikke mindst for boliger i stueetagen. Visuelle forbindelser giver tryghed, men bør ikke have karakter af overvågning og social kontrol.

Samspil mellem ude og inde

Bokvalitet handler også om muligheden for visuelt og funktionelt at kunne åbne sin bolig for luft og nærhed til omgivelserne.

Gode uderum spænder over nære og private rum i form af altaner og større fælles rum i form af gård- og parkrum til fællesskab. De bedste boliger har adgang til begge typer af uderum.

Gode boligplaner

Gode boligområder, må det nødvendigvis også handle om gode boligplaner. Planløsninger med rummelighed og god arealfordeling giver funktionalitet og fleksibilitet til forskellige behov og beboergrupper.

Når klimaudfordringen giver anledning til, at der bygges mindre boliger, skærpes presset på gode planløsninger og boligrum med kvalitet.

3 Natur, landskab og kulturhistorie

Arven forpligter

I Skanderborg Kommune har vi arvet et unikt landskab, en smuk natur og en mangfoldig kulturhistorie.

Gennem århundreder er landskaber, strukturer og bebyggelser blevet formet og opbygget, så vores sted har fået sin helt egen identitet.

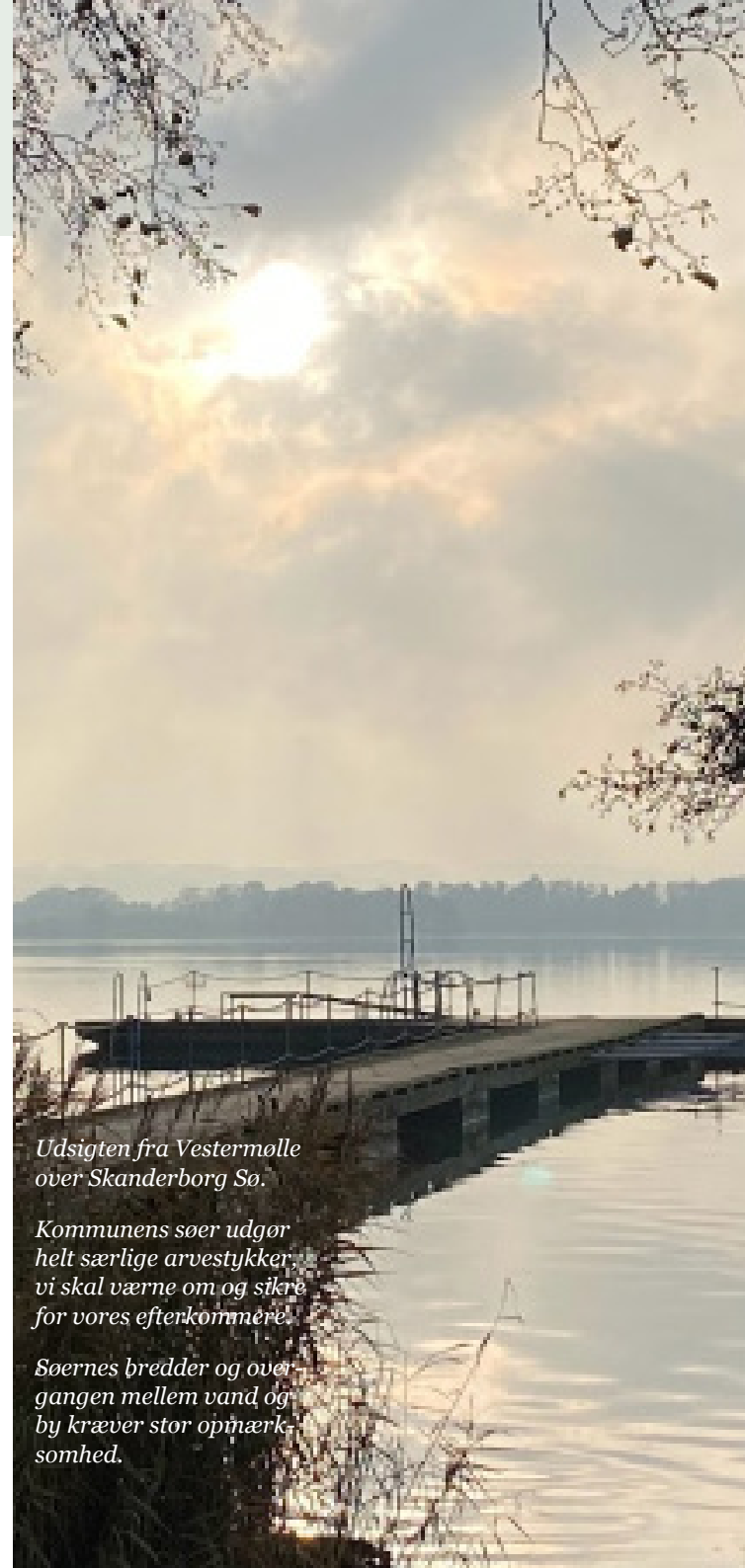
Det skal vi være bevidste om, når vi bygger nyt, byudvikler og omdanner. Transformering af kulturhistorie, natur og landskab skal ske med respekt, men ikke med berøringsangst.

Arven er det fælles grundlag

Landskabet og naturen, som vi værdsætter højt, var her før os - før bosætning og byudvikling. Kommunens store og små byer ligger sammen med landbrugets kulturlandskaber i det smukke søhøjland. Vi har dermed fået den bedste baggrund for at skabe livskvalitet for kommunens borgere. Denne unikke arv kræver stor omhu og respekt, når der omdannes og udvikles:

- når byudvikling sker i eller møder natur og landskab,
- når byudvikling påvirker kulturhistoriske anlæg,
- når der skal anlægges stier og veje i landskabet,
- når vi bygger på kanten mellem by og natur
- osv.

Grundlæggende må der spørges, om det er nødvendigt? Fin-des der andre muligheder? Hvis ikke andet er muligt, skal indgreb ske med stor omhu og følsomhed, og efter omhyggelig vurdering.

Udsigten fra Vestermølle over Skanderborg Sø.

Kommunens søer udgør helt særlige arvestykker, vi skal værne om og sikre for vores efterkommere.

Søernes bredder og overgangen mellem vand og by kræver stor opmærksomhed.

"Landsbyen Sølund" blev i 1934 taget i brug som "Aandsvageanstalt" og de gamle bygninger indgår i dag som en del af bo- og aktivitetstilbuddet "Landsbyen Sølund" for borgere med nedsat fysisk og psykisk funktionsniveau.

I 2024 er en del af komplekset åbnet som FLOK. Det er et frivillig- og fællesskabshus med værksteder, café, mødelokaler m.m. Bygningerne er dermed et godt eksempel på, at arkitektonisk kvalitet holder sin værdi - både æstetisk og funktionelt.

Historie og fremtid skal forenes

Den kulturhistorie, vi har arvet, består af mange forskellige elementer: gamle gadestrukturer, landsbyfællesskaber, bevaringsværdige bygninger og kulturmiljøer, sociale værdier og meget mere.

Kulturhistorien indholder store værdier, som skal indgå i arbejdet med ny byudvikling og transformation af det eksisterende. Ligesom den er en del af en grundlæggende forståelse af det sted, man bygger og udvikler - stedsforståelsen.

Vi skal aktivere historien ved at genanvende og ved at lade os inspirere til nyt. Historien kan anvendes til at skabe identitet, men vi må undgå at skabe historiske kulisser.

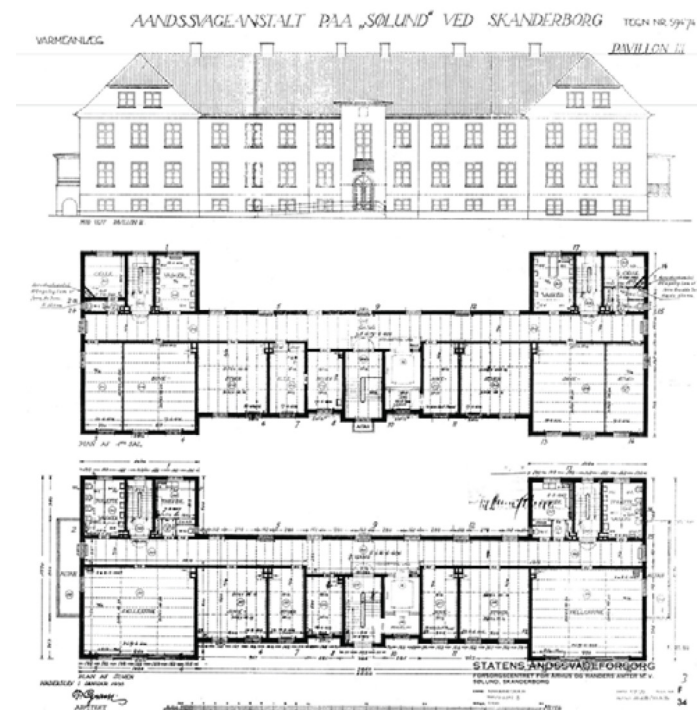
Vi skal ikke nødvendigvis bevare alt i sin oprindelige eller historiske form. Genanvendelse, omdannelse og revitalisering i ny formgivning kan sagtens spejle historien.

Nutidens byggeri er fremtidens kulturarv

Historien er ikke statisk og ikke kun bygninger, der er mere end 100 år, er historiske og bevaringsværdige. Historien er i konstant udvikling og det handler grundlæggende om værdier og ikke alder.

Ved alt nybyggeri og nyanlæg skal det derfor være et stort tema, at vi bygger fremtidens kulturarv. Den skal "arves" af vores efterkommere og den skal kunne måles og vejes på sin kvalitet og sine værdier om 50 år, 100 år eller mere.

Det forpligter os alle.

Vi bygger selvfølgelig bæredygtigt og klimavenligt

Den grønne omstilling er en fælles udfordring for hele kloden og løsninger skal findes hurtigt. Skanderborg Kommune skal yde sin del.

Byudvikling, nybyggeri og anlæg - og dermed arkitekturen - har stor indvirkning på klima og bæredygtighed. Det skal vi have et styrket fokus på.

Derfor er klima og bæredygtighed et tværgående fundament for politikken tre temaer.

En del af helhedsløsningen

Klima og bæredygtighed i arkitekturen kan ikke bearbejdes som en særskilt udfordring, men må ses i det samlede billede og som en del af helhedsløsningen.

Arbejdet med klima og bæredygtighed er derfor integreret i alle Arkitekturpolitikens temaer. Det skaber helhed, og arbejdet med klima og bæredygtighed bliver en selvfølgelig del af både projektudvikling og planlægning.

Med udgangspunkt i Byrådets vedtagne Klimaplan og FN's Verdensmål skal der findes helhedsløsninger, som minimerer arkitekturens CO₂-aftryk, bidrager til at mindske ressourceforbrug samt tager hånd om klimasikring.

Gennemtænkte projekter

For at komme i mål med helhed og bæredygtige løsninger, må der helt fra starten af projektudviklingen være et naturligt fokus på at gennemtænke:

- begrænsning af arealudlæg og optimering af arealforbrug,
- begrænsning af nybyggeri og materialeforbrug - herunder mindre boligstørrelser - sammen med generel optimering af nybyggeri, byggemodning osv.,
- cirkulær økonomi i form af genbrug af bygninger og materialer,
- optimeret drift af robust, fleksibel og langtidsholdbar arkitektur,
- integreret klimasikring.
- evt. fremtidig genanvendelse til nye formål.

I den nye præstebolig i Hylke har man søgt at minimere miljøbelastningen og brugt træ, som det primære byggemateriale - som facademateriale på hele huset og også til konstruktioner på første sal.

Det nyfortolkede længehus er skubbet ind i terrænet og er omgivet af fint planlagte udearealer, som over tid vil blive til smukke haverum.

Det mest klimavenlige hus er bygget

Alt nybyggeri og nyanlæg har en negativ påvirkning på klimaet og ressourceforbruget - i form af arealudlæg, bygge-modning, byggematerialer, transport osv. Ved at genanvende bygninger kan ressourceforbruget og klimapåvirkningen reduceres væsentligt

Vi ønsker at bevare og genanvende så mange eksisterende bygninger som muligt og i videst muligt omfang genanvende materialer fra bygninger, der ikke kan genanvendes.

Derfor vil muligheden for genanvendelse af bygninger, materialer og eksisterende anlæg være et grundlæggende spørgsmål, der skal tages stilling til i nye projekter.

Vi kender ikke fremtiden

Den teknologiske udvikling omkring CO₂-udledning fra byggeri og anlæg går stærkt. Der udvikles nye materialer, nye teknikker og en ny arkitektonisk æstetik, som vi af gode grunde ikke kan forudse.

Derfor skal vi alle være åbne for ny viden og for at medvirke til at afprøve nye metoder og materialer. Det kræver bl.a. åbenhed i den langsigtede lokalplanlægning, som ellers kan være uaktuel i morgen.

Stor åbenhed er afhængig af gensidig tillid og stor faglighed, for at der samtidig kan opnås arkitektonisk og æstetisk kvalitet.

Hvordan skaber vi kvalitet sammen?

Vi skal tale samme sprog, styrke dialogen og gøre os umage.

Vi skal starte dialogen så tidligt som muligt - før den første streg er tegnet, og noget er låst fast.

En målrettet dialog skaber fælles forståelse og et fælles grundlag, der gør processen enklere og resultatet bedre.

Ikke alt er muligt, men vi skal sammen prioritere og fokusere på det vigtigste for det givne sted og det givne projekt.

Fællesskab for arkitektonisk kvalitet:

tid og omhyggelighed

et fælles sprog for kvalitet

en kultur for samarbejde

involvering og ejerskab fra alle parter

Byrådet

myndighed
bygherre
grundsælger

Omverden

bygherrer
investorer
borgere
brugere

Faglighed

administrationen
rådgivere
tværfaglighed

en fælles styring mod målet

Byvandring i Hørning

Workshop om nyt skoleprojekt

Kvalitet kræver tid og omhyggelighed

Vi skal sammen arbejde i retning af et fælles mål og en fælles forståelse for projektets forudsætninger. Det fordrer, at der bruges tid og ressourcer på at komme godt fra start.

Tidlig dialog og forventningsafstemning kan aflæses i det færdige resultat. Et fælles grundlag gør de efterfølgende processer enklere og hurtigere - f.eks. lokalplanlægning og byggesagsbehandling - og ikke mindst skabes bedre resultater i det færdige projekt.

Allerede i de meget tidlige faser, er der behov for stor faglighed og rådgivere, der sikrer, at dialogen trækkes i den rigtige retning. Det handler i høj grad om at træffe beslutningerne i den rette rækkefølge og på det rigtige tidspunkt i projektets udvikling.

Værktøj til en konstruktiv dialog

Vi vil starte en åben og konstruktiv dialog så tidligt som muligt.

Så tidligt som muligt er før, den første streg er tegnet og noget er låst fast, men med udgangspunkt i stedet og visionen. Derfor er opfordringen til udviklere og bygherrer, at Skanderborg Kommune kontaktes, når de første tanker om et projekt opstår.

Til støtte for dialogen er der - i forlængelse af Arkitekturpolitikken - udarbejdet et "Værktøj til projektdialog". Værktøjets kvalitative spørgsmål er en guide/tjekliste til emner, som skal belyses i dialogen og udviklingsprocessen.

Skanderborg
Kommune